

Ákærðum skal óheimilt að kaupa eða neyta áfengis í 5 ár frá því úttekt refsingarinnar er lokið.

Ákærður skal sviptur kosningarrétti og kjörgengi til opinberra starfa og annarra almennra kosninga frá birtingu dóms þessa að telja.

Ákærður greiði allan sakarkostnað, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, hrl. Garðars Þorsteinsonar, kr. 250.00.

Dómi þessum skal fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Föstudaginn 11. maí 1945.

Nr. 85/1944. **Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs**

(Lárus Jóhannesson)

gegn

Firmanu Ó. Jóhannesson

(Sveinbjörn Jónsson).

Setudómarar próf. Ísleifur Árnason, borgarfégeti Kristján Kristjánsson og hrl. Einar B. Guðmundsson í stað hrd. Árna Tryggvasonar, hrd. Jóns Ásbjörnssonar og hrd. Jónatans Hallvarðssonar.

Ákvörðun skatta til ríkissjóðs.

Dómur hæstaréttar.

Áfrýjandi, sem skotið hefur máli þessu til hæstaréttar með stefnu 26. júní 1944, krefst þess aðallega, að stefnda verði dæmt að greiða honum kr. 157789.10 ásamt 6% ársvöxtum frá 1. maí 1942 til greiðsludags, en til vara kr. 62288.65 ásamt 6% ársvöxtum af kr. 55423.55 frá 1. janúar 1937 til 1. maí 1942 og af kr. 62288.65 frá þeim degi til greiðsludags. Svo krefst áfrýjandi og málskostnaðar úr hendi stefnda bæði í héraði og fyrir hæstarétti eftir mati dómsins.

Stefndi krefst aðallega staðfestingar, en til vara, að sér verði dæmt að greiða áfrýjanda kr. 49998.30 og til þrautavara kr. 96418.60. Hann mótmælir, að sér verði dæmt að greiða vexti frá fyrri tíma en stefnudegi 26. maí 1943. Loks

krefst hann málskostnaðar fyrir hæstarétti úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Samkvæmt j-lið 4. gr. laga nr. 9/1941 á útgerðarfyrirtæki rétt á því, að dregið sé frá tekjum þess 1940, áður en skattur er á þær lagður, tap, sem orðið hefur á rekstri útgerðar þess frá 1. jan. 1931 til 31. des. 1939. Eftir orðum sínum tekur ákvæði þetta ekki beint yfir önnur fyrirtæki en þau, er einungis reka útgerð. Um fyrirtæki slík sem það, er í máli þessu greinir, verður að beita ákvæðinu þannig, að sá hluti útgerðartapsins, sem féllst árin 1931—1939 í faðma við hagnað af öðrum atvinnugreinum aðilja en útgerð og olli með þeim hætti því, að skattur var ekki greiddur af þeim hagnaði greind ár, verður ekki aftur dreginn frá tekjum aðilja á árinu 1940, áður en skattur er á þær lagður. Stefndi rak árin 1931—1939 verzlun og fleiri atvinnugreinar ásamt útgerðinni. Á þessum árum varð tap á útgerðinni kr. 341605.51. Stefndi taldi fram í einu lagi þessi ár tekjur og tap af öllum atvinnugreinum sínum. Kr. 184382.08 af útgerðartapinu komu á móti hagnaði af öðrum rekstri hans, og varð útkoman sú, að stefndi greiddi engan skatt nefnd ár nema 1931. Verða því samkvæmt greindri lagaskýringu og fjártlum máls þessa einungis kr. 157223.43 dregnar frá tekjum stefnda árið 1940, áður en skattur er á þær lagður. Þrautavarakrafa stefnda, sem á því er reist, að honum verði heimilað að leggja meira fé af tekjum sínum 1940 en gert var í Nýbyggingarsjóð, verður ekki tekin til greina, þar sem stefndi gerði ekki í tæka tíð þær ráðstafanir, sem til þess þurfti. Þetta leiðir til þess, að ógreiddar eftirstöðvar skatta stefnda nema kr. 152764.10, er honum ber að greiða ásamt 6% ársvöxtum frá 26. maí 1943.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður bæði í héraði og fyrir hæstarétti falli niður.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, firmað Ó. Jóhannesson, greiði áfrýjanda, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, kr. 152764.10 ásamt 6% ársvöxtum frá 26. maí 1943 til greiðsludags.

Málskostnaður í héraði og fyrir hæstarétti fellur niður.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 21. apríl 1944.

Mál þetta hefur verið flutt skriflega og var dómtekið 27. jan. s. l. Er það höfðað hér fyrir dómi með samkomulagi um varnarþing af fjármálaráðherra f. h. rikissjóðs gegn firmanu Ó. Jóhannesson, Patreksfirði, og er stefna útgefin 27. jan. s. l. Dómkröfur stefnanda eru þær *aðallega*, að stefnda verði dæmt til greiðslu á kr. 157789.10 ásamt 6% ársvöxtum frá 1. maí 1942 til greiðsludags og málskostnaði að skaðlausu, *til vara*, að stefnda verði dæmt til að greiða kr. 63263.65 með 6% ársvöxtum af kr. 56398.55 frá 1. jan. 1937 til 1. maí 1942 og af kr. 63263.65 frá 2. maí 1942 til greiðsludags, svo og málskostnað eftir mati dómarans.

Stefnda krefst þess *aðallega*, að það verði einungis dæmt til að greiða stefnanda kr. 6865.10, *til vara* kr. 50973.30 og *til þrautavara* kr. 97393.60. Einnig krefst stefnda málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómarans.

Málavextir eru þessir:

Með bréfi dags. 5. marz 1942 gerði rikisskattanefnd hinu stefnda firma aðvart um, að hún gæti ekki fallizt á réttmæti framtals firmans fyrir árið 1940 og það mætti því vænta hækkunar á sköttum til rikissjóðs. Jafnframt sendi nefndin firmanu skýrslu Stefáns J. Björnssonar skrifstofustjóra (dags. 28. febrúar 1942), en honum hafði verið falið mál þetta til athugunar. Eftir að nefndinni höfðu borizt athugasemdir firmans við skýrsluna (dags. 14. marz 1942), kvað rikisskattanefnd upp svofelldan úrskurð, er tilkynntur var stefnda í bréfi dags. 8. apríl 1942:

„Hreinar tekjur félagsins samkvæmt rekstrarreikningi 1940 nema kr. 674725.93. Frá tekjum þessum leyfist til frádráttar mismunur á tapi og gróða félagsins árin 1931 til 1939 incl. kr. 150530.03, sbr. 4. gr. j. laga nr. 9 5. maí 1941 um breytingu á lögum um tekjuskatt og eignarskatt nr. 6 9. jan. 1935. Til viðbótar tapsfrádrætti þessum færast vantilfærð afskrift af b/v Verði 1938, kr. 16612.50, og vantilfærð afskrift af b/v Leikni 1936, kr. 5600.00. Til frádráttar á tapsfrádrætti kemur hins vegar útborguð aflatrygging b/v Leiknis 1936, kr. 14737.30. Þá hefur félagið lagt í nýbyggingarsjóð kr. 316268.12, og er 40% af því skattfrjálst, eða kr. 126507.25. Skattskyldar tekjur verða samkvæmt þessu kr. 390213.45. Samkvæmt efnahagsreikningi félagsins 1940 er skuldlaus eign kr. 714587.62, sem lækkar um vanreiknaða afskrift af b/v Verði kr. 5537.50. Skattskyld eign verður því kr. 709050.12.

Samkvæmt ofanrituðu verður tekjuskattur kr. 151060.00 í stað kr. 70880.00. Eignaskattur verður kr. 5321.00 í stað kr. 5370.50. Stríðsgróðaskattur verður kr. 92570.00 í stað kr. 22925.00.“

Hinu stefnda firma var síðan sendur framhaldsgjaldseðill um hækkun á tekju- og eignarskatti 1941, kr. 88144.10, og hækkun á stríðsgróðaskatti 1941, kr. 69645.00, samtals kr. 157789.10, eins og stefnukrafan í máli þessu hljóðar um. Stefnda neitaði greiðslu á mestum hluta skattaaukningarinnar, og þann 11. júní 1942 var úrskurðað, að lögtak skyldi fram fara fyrir fjárhæðinni. Var lögtak þetta síðan framkvæmt í fógetarétti Barðastrandarsýslu þann 26. júní 1942, þrátt fyrir mótmæli stefnda. Stefnda áfrýjaði lögtaksgerð þessari til hæstaréttar með stefnu útgefni 17. ágúst 1942. Málið var síðan flutt í hæstarétti þann 22. febrúar 1943, og lauk því með dómi réttarins, uppkveðnum 24. s. m. Var hinu áfrýjaði úrskurður ómerktur svo og meðferð málsins fyrir fógetarétti og eftirfarandi lögtaksgerð og málinu vísað heim til lögleggrar meðferðar, en fógetinn var talinn hafa vanrækt leiðbeiningarskyldu sína, þar sem ólöglærður maður hafði sótt þing af hálfu stefnda.

Síðan hefur það orðið að samkomulagi með málсаðiljum, að mál út af skattgreiðslum þessum sé flutt hér fyrir dómi í stað þess að taka það upp í fógetarétti Barðastrandarsýslu, og eru dómkröfur þær, sem áður greinir.

Um hina tölulegu hlið málsins er enginn ágreiningur, og stefnda viðurkennir að eiga ógreiddar til stefnanda kr. 6865.10, sem er sú fjárhæð, er leiðir af því, að stefnda fellst á úrskurð ríkisskattaneftndar að því er snertir vanfærða fyrningu og útborgun á aflatryggingu. Mismunur sá, sem um er deilt, nemur því kr. 150924.00, og fjallar ágreiningur aðilja um það, hvernig skilja beri 4. gr. j.-lið, (64. gr.) laga nr. 9 5. maí 1941 um breytingu á lögum nr. 6 9. jan. 1935, en upphaf lagaákvæðis þessa er svo hljóðandi:

„Útgerðarfyrirtækjum íslenzkra botnvörpuskipa, línubáta og vélbáta er heimilt að draga frá tekjum sínum árið 1940, áður en skattur er á þær lagður, tap, sem orðið hefur á rekstri útgerðarinnar á tímabilinu frá 1. jan. 1931 til 31. des. 1939 ...“

Heldur stefnandi því fram og byggir aðalkröfu sína á því, að skilja beri ákvæði þetta þannig, að frá útgerðartapinu beri að draga tekjur af öðrum skattskyldum rekstri sama fyrirtækis, þannig að taka verði tekjur og gjöld fyrirtækisins sem heild umrædd ár, þegar til frádráttar kemur. Á þessum skilningi byggir og ríkisskattaneftnd úrskurð sinn. Telur stefnandi, að eigi sé heimilt að skýra nefnt lagaákvæði rýmra en brýna nauðsyn beri til, þar sem hér sé um hreint undantekningarákvæði frá skattskyldu að ræða, enda mundi og annar skilningur en sá, sem stefnandi heldur fram, leiða til meira óréttlætis gagnvart öllum skattþegnum en nauð-

syn beri til. Bendir stefnandi á, að stefnda hafi eigi greitt neinn tekjuskatt skattárin 1932—1939 (incl.), vegna þess að það hafi dregið hagnað sinn af annarri starfsemi en útgerðarstarfsemi frá útgerðartapi sínu umrædd ár, þrátt fyrir það, að tekjur stefnda af öðrum rekstri en útgerð hafi numið umrædd ár kr. 191075.48.

Aðalkröfu sína byggir stefnda hins vegar á því, að nefnd laga-grein veiti firmanu heimild til að draga allt útgerðartap sitt á tímabilinu frá 1. jan. 1931 til ársloka 1939 frá tekjum ársins 1940, án tillits til tekna firmans af öðrum þáttum rekstrarins á nefndu tímabili. Telur stefnda fyrst og fremst, að orðalag j.-liðs 4. gr. laganna nr. 9, 1941 styðji ótvírætt þenna skilning, auk þess sem hann sé í samræmi við anda laganna og ástæðurnar fyrir þeim, þ. e. að létta undir með þessum tiltekna atvinnurekstri landsmanna.

Á þenna skilning stefnda þykir verða að fallast, bæði með til-liti til hins skýra orðalags lagagreinarinnar svo og þess, er ráða má um tilgang löggjafans að þessu leyti, þar sem ekki verður annað séð en að tilætlunin hafi verið sú að heimila óskoraðan frádrátt vegna taps á rekstri útgerðar á umræddu tímabili. *Aðal-krafa* stefnanda þykir því ekki á þeim rökum reist, að unnt sé að taka hana til greina.

Varakrafa stefnanda byggist á því, að stefnda eigi a. m. k. að greiða þá fjárhæð í skatt, sem það hefði orðið að greiða, ef það hefði eigi fengist við annað en útgerð umrædd ár, en sú fjárhæð nemi kr. 56398.55, að viðbættum þeim kr. 6865.10, sem stefnda hefur viðurkennt að skulda að þessu leyti. — Gegn mótmælum stefnda verður þessi *varakrafa* þó eigi tekin til greina, þar sem ekki verður séð, að nú sé heimilt að krefja stefndan um nefnda fjárhæð (kr. 56398.55) í skatt fyrir umrædd ár.

Málalok verða því þau, að stefnda verður aðeins dæmt til að greiða stefnanda þá fjárhæð, kr. 6865.10, sem það hefur viðurkennt, ásamt 6% ársvöxtum, þar sem fjárhæð vaxtanna hefur eigi verið sérstaklega mótmælt, en hins vegar teljast vextirnir ekki gegn mótmælum stefnda frá fyrri tíma en stefnudegi í fyrra máli milli sömu aðilja um sama sakarefni (26. maí f. á.), en það mál var síðan hafið með samkomulagi aðilja og dómara, vegna óformlegrar meðferðar. — Eftir öllum atvikum þykir þó rétt, að málskostnaður falli niður.

Dráttur sá, sem orðið hefur á dómsuppkvaðningu, stafar af mjög miklum önnum við borgaradómaraembættið, sérstaklega vegna dómsuppsögu í fjölda munnlega fluttra mála.

Árni Tryggvason settur borgardómari kvað upp dóm þenna.

Því dæmist rétt vera:

Stefnda, firmað Ó. Jóhannesson, greiði stefnanda, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, kr. 6865.10, ásamt 6% ársvöxtum frá 26. maí 1943 til greiðsludags.

Málskostnaður falli niður.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 14. maí 1945.

Nr. 74/1944. Þórður Halldórsson (Einar B. Guðmundsson)

gegn

Landbúnaðarráðherra f. h. Jarðakaupasjóðs
ríkisins

og

Hagbart Edwald (Gunnar Þorsteinsson).

Setudómarar próf. Ísleifur Árnason og
borgarfégeti Kristján Kristjánsson í
stað hrd. Árna Tryggvasonar og hrd.
Jóns Ásbjörnssonar.

Um rétt til erfðaleiguabúðar á þjóðjörð.

Dómur hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til hæstaréttar með stefnu útgefinni 5. júní 1944. Krefst hann þess, að viðurkenndur verði með dómi réttur hans og niðja hans til erfðaleiguabúðar á jörðinni Rauðamýri í Nauteyrarhreppi í Norður-Ísafjarðarsýslu samkvæmt lögum nr. 8/1936, sbr. nú l. nr. 116/1943, og að ógilt verði byggingarbréf það, er núverandi ábúandi nefndrar jarðar, Hagbart Edwald, hefur fengið fyrir jörðinni. Þá krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda fyrir báðum réttum.

Stefndi krefst staðfestingar á hinum áfrýjaða dómi og málskostnaðar fyrir hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Halldór Jónsson, faðir áfrýjanda, var ábúandi á Rauðamýri, er hann seldi Jarðakaupasjóði jörð þessa. Átti hann því rétt til að fá jörðina á erfðaleigu. Hann hafði þó ekki,